

¿PARA QUE SERVE O LATÍN?

Gemma Roiz

Instituto de Bacharelato Anxel Fole, Lugo

Esta é a eterna pregunta á que tódolos anos temos que enfrontarnos os profesores de latín ó comezo de cada curso, e á que cada vez é máis difícil dar unha contestación convincente, debido á presión social e ó avance das materias chamadas "científicas", que explican a existencia dunha disciplina no curriculum do Bacharelato, pola súa aplicación ás necesidades da sociedade.

Ante tal pregunta, o profesor ten dúas opcións: ou contestar categórica e dictatorialmente "porque está no curriculum e se non a aprobas non pasas a 3º de BUP", ou intentar que vexan a "necesidade" de tal disciplina na sociedade actual.

Atendendo a esta segunda opción, decidiuse presentar ós alumnos a elaboración duns murais nos que visen a civilización actual como unha descendente directa da romana, e a necesidade de coñecerla para entender moitos dos fenómenos ós que hoxe en día estamos asistindo como espectadores ou actores.

Para iso dividiuse cada curso (catro) en grupos de cinco persoas, limitándose o labor do profesor a presentarlle-los libros onde podían encontra-los temas máis interesantes, pero sen suxerir-lles ningún en concreto, para que eles mesmos examinasen ese material bibliográfico, que en principio podía ser-lles pouco suxerente e nada atractivo.

Así, tiveron que realizar un longo proceso que os levou por diferentes estadios:

Segundo o tema

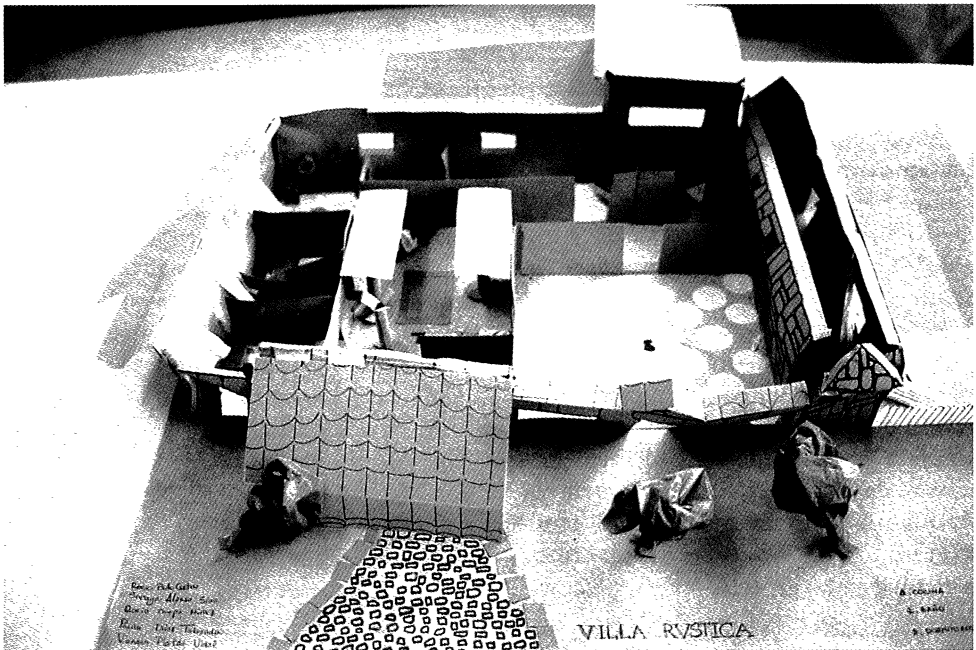
- Lectura dos libros presentados polo profesor.
- Descubrimiento de posibles temas de estudio.
- Discusión dos devanditos temas polos membros do grupo, atendendo ós seus gustos ou ás posibles vinculacións coa actualidade.
- Selección por votación do tema elixido.

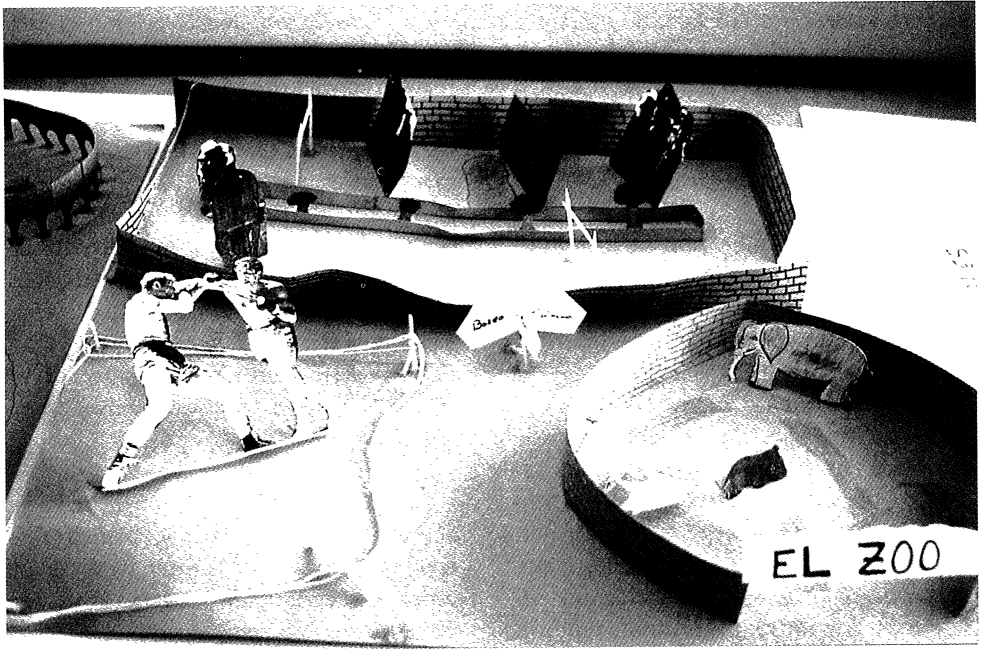
- Segundo o enfoque
  - Discusión do enfoque que lle ían dar ó tema: expositivo, didáctico e lúdico.

- Segundo o material
  - Busca de material (fotografías, debuxos, etc.) nos libros ofrecidos polo profesor.
  - Selección e utilización do devandito material.
  - Busca e selección dun novo, noutros aportados polo grupo.
  - Por último, elaboración dun material propio (maquetas, debuxos...)

1. TEMA

Os temas elixidos polos alumnos podiamos dividilos en dúas categorías: aqueles que atendían ás súas necesidades sociais (casa, matrimonio, exército, diversión, etc.). Naturalmente houbo temas que foron elixidos e desenvoltos por varios grupos, pero sempre desde un enfoque distinto, o que nos indica que non teñen razón os que afirman que a xuventude actual non ten ideas propias e que se deixan influír pola opinión da maioría; aquí demostrouse que as inquietudes poden se-las mesmas, pero os puntos de vista, diferentes.

Se atendemos a criterios estatísticos, o tema máis atractivo para os gru-

pos foi “A Relixión”, quizais por toda a fantasía que leva consigo o mundo mítico-relixioso romano.

O segundo lugar ocupárono “A Casa” e “As Diversións e Espectáculos”; na elaboración deste último, os alumnos deixaron patente unha grande dose de enxeño e imaxinación.

Relixión. Para desenvolver este tema, tomaron o Panteón Romano como referencia para explica-las diferentes advocacións do noso santoral, comprobando que algunhas das características atribuídas ós Santos Católicos xa aparecían na Época Romana: San Cristovo, patrón dos camioneiros e viaxantes /

Mercurio, mensaxeiro dos deuses e protector do comercio. Naturalmente tamén acharon diferencias, como a ausencia dun Libro Sagrado único que puideran tomar como referencia, tal é o caso da *Biblia* para os católicos, ou o *Corán* para os musulmáns.

A Casa. Na elaboración deste tema tomaron como modelo a casa señorial romana, o “*Domus*”, relacionándoa cos nosos “chalés”, e para iso recorreron á creación de planos e maquetas, nas que non faltaba ningún detalle, realizando un auténtico labor de arqueólogos e investigadores.

Canto máis traballaban neste idea, ían descubrindo que a pesar do

tempo decorrido e dos cambios sufridos na nosa sociedade, as casas, no básico, seguían tendo características similares, e aínda máis nas casas galegas, que mesmo conservan algunhas palabras onde o “étimo” é claramente latino.

No seu estudio non se limitaron só á estrutura arquitectónica, senón que se estenderon ó mobiliario, útiles e decoración, tanto exterior coma interior.

Diversións e Espectáculos. Para desenvolver este núcleo temático os alumnos comezaron por salienta-los aspectos deportivo-lúdicos, observando que a violencia que se pode apreciar nalgúns espectáculos na actualidade, e que deron lugar á crítica das asociacións defensoras dos animais (touros), teñen o seu precedente nas loitas de gladiadores con animais da época romana, o mesmo que sucede na loita de gladiadores e o boxeo.

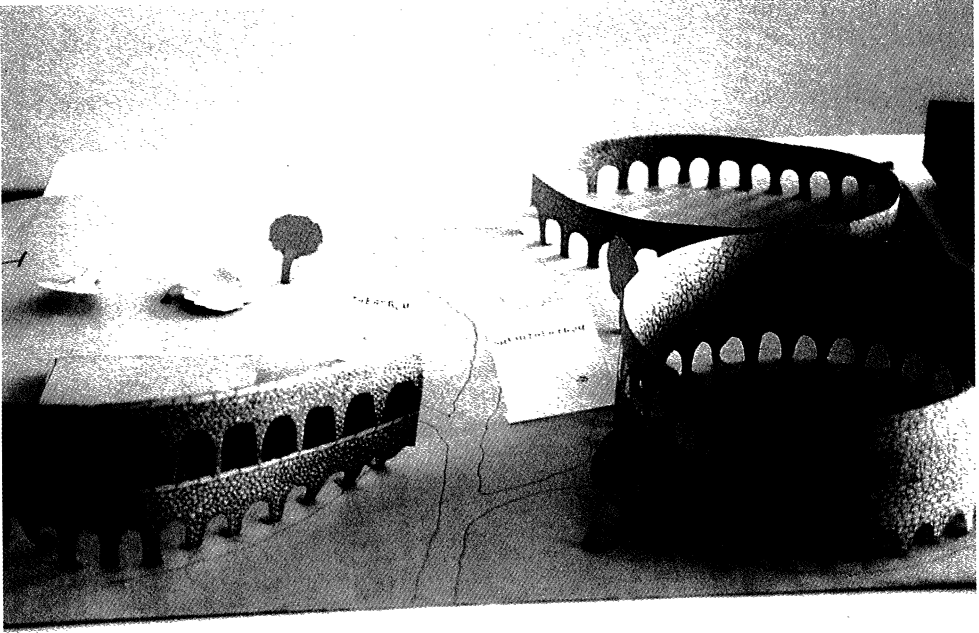
Deténdose nos espectáculos incruentos, descubriron a relación entre a hípica e a equitación coas carreiras de cuadrigas (famosas polos numerosos filmes nos que aparece esta técnica deportiva), observando tamén a etimoloxía de ambos termos.

Pero o estudio deste tema non se realizou só desde a óptica dos deportistas ou “actores”, senón que os levou a contrasta-los espectadores de ambas épocas, e a súa actitude perante o espectáculo que estaban presenciando: aplaudir, berrar, pedir, autógrafos, etc.

Educación. Neste apartado, quizais, foi onde máis sorprendidos quedaron, ó comprobar que moitas das técnicas que eles consideraban propias desta época, xa eran utilizadas polos romanos: cadernos / “tabellae”, ou que os profesores “particulares” actuais teñen o seu parello no “paedagogus”, observando tamén a existencia de algunhas diferencias, como o prestixio do que gozaban os profesores e a autoridade que deles emanaba, podendo inflixir castigos físicos ós seus alumnos, fronte ó carácter dialogante do profesorado actual.

Exército. Quizais por ser tan de actualidade o tema da obxección de conciencia e o servizo militar, este foi un tema moi estudiado. Para iso fixéronse de xeito especial no aspecto armamentístico, realizando unha minuciosa comparación das armas e os uniformes, tendo en conta a evolución das tácticas guerreiras e as “necesidades” militares de ambas épocas: A romana caracterizábase por ser unha época de conquistas territoriais, e a actual, de reafirmación da autoridade. Polo tanto, as armas romanas contaban con máis elementos ofensivos, mentres que as actuais perseguen un obxectivo disuasorio: exércitos para a paz.

Moda. Cando o profesor lles presentou os libros que trataban este aspecto, os alumnos, en principio, pensaron que non poderían atopar ningunha similitude entre unha época e outra, por crer que o que “se leva” nos últimos tempos é sempre o máis novo. Pero, unha vez

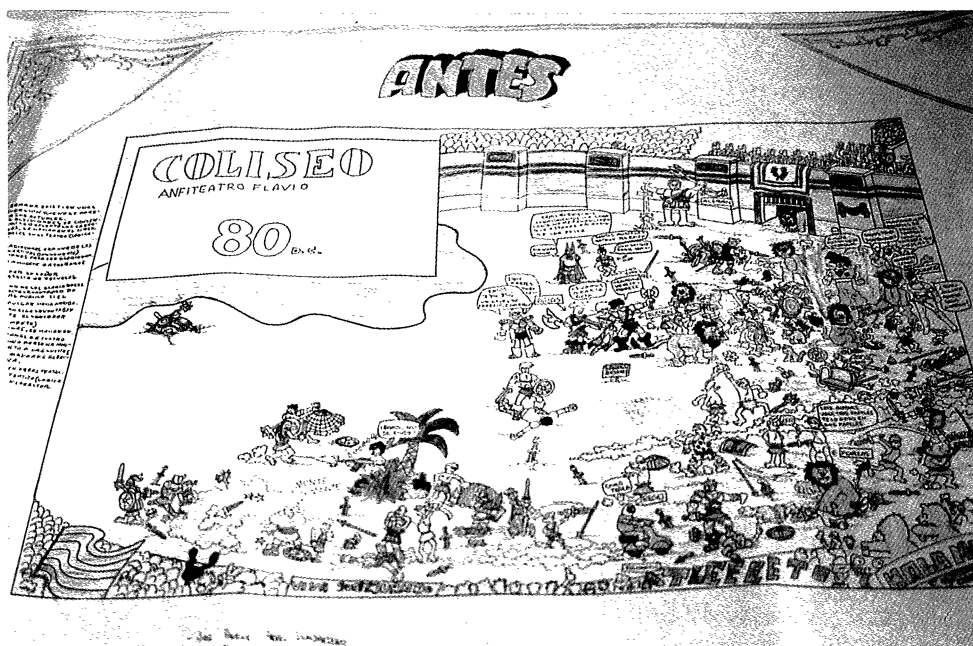
que comenzaron a investigar no material ofrecido, descubriron asombrados que a moda actual é descendente directa daquela, e que os nosos deseñadores o único que fixeron foi adaptalo ás condicións do noso tempo. Así encontraron equivalencias nos peiteados, nos vestidos frouxos e longos, no calzado (comparándoo cos zocos e sandalias); as maquillaxes que buscan a cute pálida e os labios moi marcados, como mandan as últimas tendencias; e complementos como xoias e adornos. Neste último punto puideron comprobar "in situ" a equivalencia, ó observar que algunhas das alfaias que neses momentos lucían tiñan o mesmo deseño cás que aparecían fotografiadas nos libros.

2. ENFOQUE

Unha vez elixido o tema obxecto de estudio, os alumnos preguntáronse como desenvolveo, segundo o obxectivo que se pretendía e segundo o carácter dos membros do grupo, despois dun intercambio de opinións e de varias tentativas fallidas.

Así os traballos realizáronse desde tres puntos de vista:

Expositivo. Os grupos realizan dous carteis, cada un deles dedicado a un dos períodos obxecto de estudio, limítandose a plasma-los diferentes aspectos por medio de debuxos e fotografías.

A este grupo pertencen os traballos alusivos á moda, relixión, educación e ó exército.

Preocupáronse por resalta-las similitudes dunha maneira plástica, coa finalidade de que puidesen captarse de forma inmediata, mediante grandes titulares, vistoso colorido ou esquemas clarificadores.

Didáctico. Os alumnos elixiron este enfoque ó percibir que as semellanzas ou diferenzas que pretendían reflectir serían mellor comprendidas por parte dos seus compañeiros ou deles mesmos, se analizaban, explicaban e logo sintetizaban tódolos elementos, seguindo o modelo científico. Así elaboraron maquetas e planos deseñados por eles, para

explica-los temas "A Casa" e "As Diversións", onde como xa se dixo anteriormente, deixaron patente unha grande dose de enxeño e imaxinación, ó crear materiais e formas novas que puidesen ser substitutos dos antigos, pero sen menosprezalos.

Lúdico. É importante aprender e ensinar unha cultura ou unha época desde un punto de vista atractivo, que "prenda" desde o primeiro momento ó público, tanto polo contido, coma pola forma. Este foi o obxectivo que pretenderon os grupos que se inclinaron por este enfoque: divertirse elaborando o traballo, e divertir ós demais cando chegase o momento de expoñerlle-lo tema. Así realizaron un cómic para explicar "As Diversións", e un video parodiando

un programa de televisión, na exposición de "O Exército".

Este foi o enfoque que máis agradou tanto a "actores" coma a "espectadores", por ser novo e moi creativo, xa que os alumnos non se limitaban a ser meros recolectores de material, senón que se transformaban en inventores e creadores dunha historia na que se vían reflectidos, pois algúns membros dos grupos aparecían debuxados nos cómics loitando na arena do circo romano con gladiadores e feras.

3. MATERIAL

A busca, selección e elaboración de material foi o máis laborioso do traballo, debido a que era a primeira vez que tiñan diante unha tarefa de tales características, ó estar acostumados a que os profesores, en moitas ocasións, lles desen case todo feito, e eles conformarse con ser amanuenses ou reflexos dos seus profesores.

Para aborda-lo enfoque expositivo, como xa se indicou, utilizaron dúas cartolinas (unha para cada período), realizaron debuxos, seguindo os modelos aparecidos en libros ou revistas, ou fotocopiaron os mesmos, despois de seleccionar os que lles parecían máis significativos, e deixando voa-la súa imaxinación cando crían que eran pouco clarificadores.

Normalmente seguíuse unha técnica simétrica, tendo todo elemento obxecto de estudio o seu simétrico na cartolina referente ó outro período, de xeito que o ollo observador captase a semellanza ou a diferenza ó primeiro "golpe de vista".

No enfoque didáctico, o material utilizado foi do máis diverso, ó ter que deseñar e elaborar un propio. Así, para o tema "A Casa", un dos grupos utilizou bolsas de plástico de cor verde para simular as copas das árbores da "domus"; plástico de diferente cores para as cortinas, e palillos de dentes para a leña que había no ceiro.... Inventaron un sistema que permitise observa-la estrutura da casa ó mesmo tempo desde a fronte e desde arriba, facendo que o tellado se puidese pechar ou abrir para ve-lo que había no interior da vivenda, de modo que era posible aprecia-lo conxunto de forma panorámica ou nas súas particularidades.

No traballo titulado "As Diversións" debuxaron pedra a pedra a maqueta do Coliseo Romano, así como dos demais edificios públicos, e incluso os animais e personaxe que neles puidesen estar no momento da función.

Outro dos grupos, inclinándose pola elaboración dun plano para explica-la casa, preferiu mostrarnos esta, servíndose dunha técnica televisiva: presentáronno-la fronte dos edificios de ambas épocas, e ó abrirse estas aparecen os planos cos nomes das diferentes es-

tancias que hai no seu interior, cos seus correspondentes mobles.

Por último, o enfoque lúdico requiriu máis tempo de elaboración, tendo que realizalo fóra da clase algúns grupos, como é o caso do grupo que se serviu do vídeo para a súa explicación.

Este enfoque esixiu material totalmente diferente, pois os alumnos recolleron todo o que a sociedade lles ofrecía: personaxes ficticios de cómics ou series televisivas (aparece Rambo, tanto no cómic coma no vídeo), personaxes reais de televisión (parodia dunha

presentadora televisiva e do seu programa), creación dunha historia e un guión con personaxes propios, e polo tanto utilización da linguaxe tanto coloquial (a que usan os mesmos alumnos) coma a dos medios de comunicación, máis erudita.

Merece ser destacado o contraste que aparece no tema "As Diversións", no referente ás relacións pais-fillos; así os alumnos salientan que se na época romana tanto uns coma outros ían con agrado ó circo ou espectáculos similares, na época actual os gustos dunha e doutra xeración son bastante diverxentes.